

УДК 378.146 (045)

ІВАНЮТА Олексій Олексійович,
аспірант кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

**ПРОГРАМА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ МОНІТОРИНГУ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН**

***Анотація.** Представлено результати проектування педагогічного експерименту щодо оцінювання рівня навчальних досягнень майбутніх землевпорядників. Висвітлено основні етапи експериментального дослідження та його діагностичний інструментарій.*

***Ключові слова:** професійна підготовка; навчальна успішність; студенти; майбутні землевпорядники; моніторинг; навчальні досягнення; програма експериментального дослідження; фахова підготовка; вища школа; спеціальні дисципліни.*

Постановка проблеми. Актуальність представленої дослідження визначається змінами в освітній парадигмі щодо вимог до якості результатів професійної підготовки майбутніх фахівців та орієнтацією на оцінювання комплексних (як зовнішніх, так і внутрішніх) результатів освіти. Експериментальне дослідження ефективності методики моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін визначається потребами практики професійної підготовки майбутніх фахівців і являє собою систему послідовних методологічних, методичних і організаційно-технічних процедур, що об'єднані спільною метою – перевірити гіпотезу педагогічного експерименту. Реалізація визначеної мети потребує проектування програми експериментального дослідження з докладною характеристикою його основних елементів і методів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моніторинг у педагогічних дослідженнях є методичним інструментарієм, використання якого у ВНЗ передбачає залучення спеціальних ресурсів (людських, матеріальних, технічних). Окремі елементи методики впровадження моніторингу навчальної діяльності в систему освіти висвітлено у працях В. П. Беспалька [1], О. Ю. Виноградова [3], В. О. Кальней, С. Є. Шишова [4], О. І. Кукуєва [5], І. А. Макухи [6], Л. М. Сергєєвої, Г. Г. Русанова, І. В. Ілько [7] та ін.

Різні підходи до оцінювання якості професійної підготовки студентів висвітлено в роботах Г. В. Беленької [2], Л. М. Романишиної [8], О. А. Чемерис [9], В. О. Якуніна [10] та ін. Однак проблема вивчення якості професійної підготовки майбутніх землевпорядників ще не стала предметом окремого дослідження. Це зумовило потребу у здійсненні нашого дослідження, **метою** якого є проектування методики педагогічного експерименту, що спрямований на реалізацію моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення ними спеціальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Експериментальне дослідження проведено з метою емпіричної перевірки наукової гіпотези, характеризується алгоритмізованим описом методик і процедур, що спрямовані на надання результатам дослідницької роботи надійності, валідності й релевантності. Відповідно, спроектована нами програма педагогічного експерименту спрямована на перевірку *гіпотези*: ефективність процесу професійної підготовки майбутніх землевпорядників

визначається наявністю моніторингу навчальних досягнень, заснованої на упровадженні системи педагогічних умов: 1) забезпечення технологічності моніторингової діяльності; 2) спрямованість суб'єктів моніторингової діяльності на отримання ефективних результатів моніторингу; 3) вироблення на основі освітніх стандартів єдиної системи критеріїв і показників навчальної успішності; 4) введення додаткових змінних професійного зростання майбутніх землевпорядників – участь у студентському самоврядуванні, громадська активність, наукова діяльність; 5) створення й використання стандартизованих інформаційних оболонок (комп'ютерних програм) для об'єктивного вимірювання якості знань студентів; 6) збір даних для встановлення ефективності різних форм, методів, засобів організації освітнього процесу і відповідна корекція процесу професійної підготовки для досягнення якнайвищої якості професійної підготовки майбутніх землевпорядників; 7) постійне ознайомлення студентів із результатами моніторингу навчальної успішності.

Експериментальна перевірка сформульованої гіпотези вимагає визначення експериментальної бази, формування генеральної та вибіркової сукупностей дослідження, вибору методів експериментальної роботи, планування й реалізації відповідних етапів.

Експериментальна база дослідження визначається темою дисертаційної роботи і складає сукупність освітніх установ, на базі яких проводитиметься констатувальний і формувальний етапи. До неї нами віднесено: Національний університет біоресурсів і природокористування України, Львівський національний аграрний університет, Сумський національний аграрний університет, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва й Одеський державний аграрний університет.

Генеральна сукупність дослідження охоплює всю кількість об'єктів експериментальної роботи, тобто в контексті теми дисертації до генеральної сукупності належать студенти ВНЗ – майбутні землевпорядники. З генеральної сукупності виділяємо її репрезентативну частину, що відображає основні властивості й характеристики, тобто вибіркочну сукупність. *Вибіркова сукупність дослідження*: 417 студентів II-IV курсів спеціальності «Землевпорядкування»: з них 194 майбутні землевпорядники віднесено до експериментальної групи, 223 – до контрольної групи. Метод створення вибіркової сукупності – суцільно-гніздовий.

Методи експериментального дослідження визначаються завданнями дослідження, сукупністю схарактеризованих на основі результатів теоретичного аналізу наукових джерел критеріїв (мотиваційного, гносеологічного і компетентнісного) і відповідних показників.

Аналіз наукових джерел дозволяє нам схарактеризувати структуру очікуваного результату процесу професійної підготовки – рівень навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін. Визначена структура співвідноситься з критеріями і дозволяє визначити методичний інструментарій дослідження (табл. 1).

Представлений у таблиці 1 діагностичний інструментарій експериментального дослідження дозволяє здійснювати методику моніторингу рівня навчальних досягнень майбутніх землевпорядників комплексно, тобто з урахуванням як внутрішніх (мотивація, рефлексія), так і зовнішніх (рівень спеціальних знань, умінь) чинників навчальної активності студентів. Основними об'єктами запропонованого моніторингу визначено: рівень теоретичних знань і фахових компетенцій майбутніх землевпорядників; мотивація до оволодіння професією.

**Методичний інструментарій експериментального дослідження
рівня навчальних досягнень майбутніх землепорядників**

Критерії і показники моніторингу навчальних досягнень	Метод вивчення рівня сформованості	Завдання методу
<i>Мотиваційний – ставлення студентів до навчання; рівень розвитку пізнавальних інтересів; глибина і свідомість обрання майбутньої професії; розуміння необхідності оволодіння навчальними і професійними знаннями й уміннями; наявність системи цілей оволодіння професією «Землепорядкування» і подальшого професійного зростання</i>	Опитувальник мотивації майбутніх землепорядників до вивчення спеціальних дисциплін	Виявити характер оцінювання майбутніми землепорядниками процесу професійної підготовки і рівня навчальних досягнень; зібрати кількісні й якісні дані щодо рівня прояву мотиваційного компоненту для вивчення можливої кореляції між рівнем мотивації та рівнем навчальних досягнень
	Методика К. Земфіра «Мотивація професійної діяльності»	Вивчити характер мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності: внутрішньої – якщо діяльність є значущою для особистості або зовнішньої – якщо в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення потреб, зовнішніх по відношенню до самої діяльності
<i>Гносеологічний – рівень навчальної успішності майбутніх землепорядників; рівень якості знань студентів систематичність відвідування занять і виконання навчальних завдань</i>	Аналіз документів – екзаменаційних і залікових відомостей зі спеціальних дисциплін	Дослідити рівень навчальної успішності студентів зі спеціальних дисциплін
	Анкета «Фактори навчальних досягнень у професійній підготовці майбутніх землепорядників»	Установити основні чинники, що впливають на рівень професійних знань і вмінь студентів у процесі вивчення спеціальних дисциплін
<i>Компетентнісний – научуваність; рівень навчальної адаптованості; активна пізнавальна діяльність; участь у науково-дослідницькій роботі ВНЗ; рівень володіння розумовими операціями; продуктивність і гнучкість мислення; темп навчання</i>	Оцінювання проектів майбутніх землепорядників при вивченні спеціальних дисциплін	Визначити рівень якості знань майбутніх землепорядників
	Опитувальник рівня сформованості фахових компетенцій	Визначити рівень сформованості фахових компетенцій, сформованих під час вивчення спеціальних дисциплін

Реалізація експерименту у процесі професійної підготовки майбутніх землевпорядників вимагає виокремлення основних *етапів* дослідницької діяльності як цілеспрямованих, систематизованих і часткових кроків досягнення визначеної мети. Нами виділено чотири основні етапи проведення дослідження: орієнтації, констатувальний, формувальний і підсумковий. Так, етап орієнтації спрямований на: планування програми експериментальної роботи; визначення її основних компонентів (мети, завдань, гіпотези, методів, критеріїв, показників) на основі аналізу наукової літератури; підготовку діагностичного інструментарію; формування контрольної та експериментальної груп. Констатувальний етап передбачає: проведення діагностичного зрізу рівня досягнень майбутніх землевпорядників до впровадження моніторингової методики; узагальнення кількісних результатів діагностики та їх якісний аналіз; формулювання висновків щодо актуального стану прояву рівня навчальних досягнень майбутніх землевпорядників. Формувальний етап педагогічного експерименту визначається: упровадженням розробленої методики моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення ними спеціальних дисциплін; реалізацією методичних вимог до моніторингу процесу професійної підготовки в освітній простір експериментальних груп. Підсумковий етап основними завданнями має такі: аналіз ефективності запропонованої методики шляхом проведення повторного діагностичного зрізу рівня навчальних досягнень вибіркової сукупності; порівняння кількісних і якісних результатів контрольної й експериментальної груп; перевірку достовірності отриманих даних дослідження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, нами спроектована система вимірювання й діагностичного дослідження рівня навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін, що відображає критеріальну систему педагогічного експерименту (мотиваційний, гносеологічний і компетентнісний критерії) та дозволяє організувати моніторинг навчальних досягнень студентів у процесі їхньої професійної підготовки.

Перспективи подальших досліджень полягають в апробації запропонованої методики експериментального дослідження та виявленні ефективності моніторингової діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх землевпорядників.

Список використаної літератури

1. Беспалько В. П. Мониторинг качества обучения как средство управления образованием / В. П. Беспалько // Мир образования. – Москва, 1996. – № 2. – С. 31–36.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : [монографія] / Г. В. Беленька. – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. – 320 с.
3. Виноградов А. Ю. Педагогический мониторинг развития профессионального лицея : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Александр Юрьевич Виноградов. – Магнитогорск, 2002. – 157 с.
4. Кальней В. А. Технология мониторинга качества обучения в системе «учитель-ученик» : методическое пособие [для учителя] / В. А. Кальней, С. Е. Шишов. – Москва : Педагогическое общество России, 1999. – 86 с.
5. Кукуев А. И. Педагогический мониторинг личностно-ориентированного образовательного процесса : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Александр Иванович Кукуев. – Ростов-на-Дону, 2001. – 329 с.
6. Макуха И. А. Педагогический мониторинг как фактор повышения качества успеваемости студентов учреждений среднего профессионального образования : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Инна Александровна Макуха. – Армавир : Армавирский государственный педагогический университет, 2005. – 186 с.
7. Сергеева Л. М. Мониторинг фахового успіху випускників професійних навчальних закладів / Л. М. Сергеева, Г. Г. Русанов, І. В. Ілько ; за ред. Л. І. Даниленко, Л. М. Сергеевої. – Київ : ТОВ «Егіс Плюс», 2008. – 96 с.

8. Романишина Л. М. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу : автореф. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Л. М. Романишина. – Київ, 1998. – 39 с.
9. Чемерис О. А. Педагогічні умови забезпечення якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ольга Анатоліївна Чемерис ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2007. – 249 с.
10. Якунин В. А. Педагогическая психология / В. А. Якунин. – Санкт-Петербург : Питер, 1998. – 343 с.

References

1. Bospalko, V. P. (1996). Monitoring the quality of education as a means of managing education. *Myr obrazovanya (The world of education)*, 2, 31–36 (in Russ.)
2. Belyanka, G. V. (2011). *Formation of professional competence of a modern teacher of pre-school educational institution: monograph*. Kyiv (in Ukr.)
3. Vinogradov, A. Yu. (2002). *Pedagogical monitoring of professional lyceum development*. Magnitogorsk (in Russ.)
4. Kalnei, V. A., & Shishov, S. E. (1999). *Technology monitoring the quality of education in the system of «teacher-student»*. Moscow (in Russ.)
5. Kukuev, A. I. (2001). *Pedagogical monitoring of the person-oriented educational process*. Rostov-na-Donu (in Russ.)
6. Makukha, I. A. (2005). *Pedagogical monitoring as a factor in improving the quality of academic achievement of students of institutions of secondary vocational education*. Armavir (in Russ.)
7. Sergeeva, L. M., Rusanov, G. G., & Ilko, I. V. (2008). *Monitoring of professional success of graduates of vocational schools*. Kyiv (in Ukr.)
8. Romanyshina, L. M. (1998). *The system of step-by-step control of educational activity of students of pedagogical universities according to the modular-rating technology of training in disciplines of the natural cycle*. Kyiv (in Ukr.)
9. Chemerys, O. A. (2007). *Pedagogical conditions for the quality of the fundamental training of future teachers of mathematics*. Zhitomir (in Ukr.)
10. Yakunin, V. A. (1998). *Pedagogical psychology*. St. Petersburg: Peter (in Russ.)

Abstract. *Ivanyuta O.O. The program of experimental study of the effectiveness of the method of monitoring the educational achievements of future land surveyors in the process of studying special disciplines.*

Introduction. *The relevance of the presented study is determined by changes in the educational paradigm concerning the quality requirements of the results of the professional training of future specialists and the orientation towards the evaluation of comprehensive (both external and internal) educational outcomes. Experimental study of the effectiveness of the methodology for monitoring the educational achievements of future land surveyors in the process of studying special disciplines is determined by the needs of the practice of professional training of future specialists and is a system of consistent methodological, methodological and organizational and technical procedures related to the common goal – to test the hypothesis of the pedagogical experiment.*

Purpose. *Designing a methodology for a pedagogical experiment aimed at monitoring the educational achievements of future land surveyors in the process of studying them in special disciplines.*

Results. *The system of measuring and diagnostic research of the level of educational achievements of future land surveyors in the process of studying special disciplines, which reflects the criteria system of pedagogical experiment (motivational, epistemological and competence criteria), is designed and allows to organize monitoring of educational achievements of students in the process of their professional training. Prospects for further research are to approbate the proposed methodology of experimental research and to identify the effectiveness of monitoring activities in the process of training future land surveyors.*

Key words: *professional training; educational achievement; students land surveyors; monitoring; educational achievements; experimental study program; professional training; High school; special disciplines.*

Одержано редакцією 27.09.2017
Прийнято до публікації 04.10.2017